

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-81>

THE PRINCIPLE OF REASONABILITY IN THE CONTEXT OF COURT CASE LAW

ПРИНЦИП РОЗУМНОСТІ У КОНТЕКСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Krintsilenko V. S.

*Postgraduate Student
Zaporizhzhya National University
Zaporizhzhia, Ukraine*

Крінціленко В. С.

*аспірант
Запорізький національний
університет
м. Запоріжжя, Україна*

Право на справедливий суд ключем до реалізації принципу верховенства права щодо прав і свобод людини. При розгляді права на належну правову процедуру слід також враховувати гарантію здійснення доступом кожного до суду як основний інструмент захисту спірних, порушених, невизнаних прав та охоронюваних інтересів незалежно від їх місцезнаходження та відповідної юрисдикції органів державної влади [1].

Принцип розумності у цьому контексті спрямований на створення чітких правил, гарантій та правових механізмів, що забезпечують координацію органів державної влади з питань суспільних відносин з метою збалансування публічних та приватних інтересів. У наявних джерелах розглядається співіснування таких правових конструкцій для забезпечення змісту належної правової процедури.

Нарешті, зазначений принцип знаходить своє мотивоване вираження у створенні та реалізації гарантії захисту прав і свобод людини, яка визначає розумні строки для справедливого, безстороннього розгляду справи та забезпечує ефективність процесу [2]. Наведена інформація належним чином інтерполюється в різних сферах, де вивчається реалізація права на належну правову процедуру, зокрема в термінах стадій відповідного провадження, таких як стадія апеляції та касаційний перегляд.

Прояви принципу розумності з точки зору його змісту є дуже багатограними в судовій практиці ЄСПЛ. Однак у контексті цього дослідження питання є дуже актуальним, якщо розглядати виконання рішень цього суду через призму захисту прав людини та основоположних свобод.

По-перше, судова практика України повністю відображає всі складові реалізації права на належну правову процедуру з урахуванням

позиції ЄСПЛ у цьому питанні. По-друге, практика ЄСПЛ передбачає детальне тлумачення змісту принципу розумності, включаючи справедливість та публічність судового розгляду, дотримання ознак незалежності, безсторонності, законності та верховенства права, рівність учасників, провадження у розумні строки. По-третє, предметна юрисдикція дає підстави для розширення тлумачення поняття «цивільні права та обов'язки» через призму публічно-правових спорів.

ЄСПЛ забезпечує виконання договірними сторонами своїх зобов'язань відповідно до положень ЄКПЛ, включаючи право на справедливий судовий розгляд. Україна, як підписант положень цієї Конвенції, взяла на себе зобов'язання дотримуватися її норм, що впливає з рішень ЄСПЛ.

Зазначене право розглядається в межах його складових елементів та відповідних проявів у юридичній науці та судовій практиці, включаючи справедливість та гласність судового розгляду, дотримання ознак незалежності, безсторонності, законності та верховенства права, рівність учасників, провадження у розумні строки. Її характеристики та елементи підлягають відповідному тлумаченню у відповідних рішеннях ЄСПЛ під час розгляду матеріалів справи в національних судах держав-підписантів Конвенції.

У зв'язку з цим існує великий термінологічний та процесуальний досвід ЄСПЛ, який використовується у судовій практиці України у питаннях забезпечення права на справедливий суд та його реалізації пересічним українцем.

Лінгвістичний та юридичний аналіз положень статті 6 ЄКПЛ свідчить про наступне. Право на належну правову процедуру слід розглядати в контексті змісту таких понять, як справедливість і публічність судового розгляду, забезпечення цього процесу судом, що відповідає критеріям незалежності, безсторонності, та його здійснення у визначені строки з урахуванням розумності всіх учасників.

Крім того, окремою ознакою реалізації принципу розумності є законність, яка може розглядатися як в широкому і вузькому сенсі, так і в площині явища, що розглядається, такого як законність процедури розгляду тієї чи іншої категорії справ. У більш широкому сенсі дане поняття слід розглядати як відповідність судочинства, що відповідає реалізації норми права, що є більш обґрунтованим з урахуванням даного дослідження і важливості такого основоположного принципу регулювання суспільних відносин в сучасній юриспруденції.

Не менш важливим є поділ предмета розгляду судом у контексті вищезазначеного питання спору про цивільні права та обов'язки особи або встановлення проти неї кримінального обвинувачення. Крім того, сам ЄСПЛ забезпечує більш широке розуміння спорів у цивільних

справах, де юрисдикція відповідних положень Конвенції поширюється і на інші відносини, що виходять за межі суто цивільних, наприклад, публічні або адміністративно-правові відносини [3].

Досліджуючи, чи відповідає судова практика України практиці ЄСПЛ в частині реалізації принципу розумності, слід зазначити наступне. При роз'ясненні юрисдикції ЄСПЛ щодо дотримання зобов'язань сторін положенням Конвенції у судовій практиці цієї інстанції та системи правосуддя України звертається увага на чіткі правила визначення справедливості рішення, серед яких можна виділити такі: 1) предметом розгляду цього питання не є встановлення помилок у факті чи праві, допущених національним судом; 2) останнє спростовується у разі порушення прав і свобод, встановлених Конвенцією; 3) має місце порушення процесуальних гарантій, встановлених пунктом 1 статті 6 Конвенції [4].

Виконуючи рішення ЄСПЛ у відповідних провадженнях, українські суди посилаються на пункт 1 статті 6 Конвенції, який стосується безальтернативного застосування цієї норми до розуміння права на доступ до суду. Так, існуючі судові ухвали про відкриття провадження, спираються на позицію, висловлену у справі *Delcourt v. Belgium* [5], що з огляду на зміст вищезазначеного положення право на належну правову процедуру, як головна гарантія здійснення прав і свобод людини, посідає таке визначальне місце серед інших правових конструкцій цього нормативного акта, що будь-яке обмежувальне застосування не відповідає його меті.

Крім того, дотримання верховенства права впливає на рівень доступу до судів у демократичній країні, оскільки забезпечує реальний доступ на всіх етапах провадження. Як зазначено у справі *Miragall Escolano v. Spain* [6], цей доступ не повинен мати крайнього формалізму, оскільки надмірно суворе тлумачення процесуальної норми національними судами обмежує право заявників на доступ до судів і створює перешкоди для розгляду їхніх вимог.

Цю позицію українські суди використовують для обґрунтування прийнятих рішень за наявності підстав для обмеження прав та інтересів учасників судового провадження в частині вчинення відповідних процесуальних дій.

В українській судовій системі сутність права на доступ до суду роз'яснюється в рамках позиції ЄСПЛ у справі *Kreuz v. Poland* [7], стверджуючи, що закон повинен закріпити такі ознаки обмеження зазначеного права: мета обмеження повинна бути правомірною; баланс між вжитими заходами та правомірністю мети, яку переслідує таке обмеження, має бути розумним.

Зміст права на належну правову процедуру є різним за своєю природою незалежності та неупередженості, що обґрунтовано обґрунтовано у численних рішеннях ЄСПЛ. Зокрема, у справі Pullar v. United Kingdom [8] суд визначив два критерії, які характеризують безсторонність у межах реалізації зазначеного права. Вони полягають у наступному: особиста неупередженість презюмується до надання доказів, що спростовують це, а також створення таких гарантій процесуальним порядком розгляду справи, що виключає будь-які сумніви щодо безсторонності суду.

Література:

1. Duska Sarin Right to access to court in jurisdiction of the European Court of Human Rights *Pravni Vjesnik*, № 3-4 (2015): 286.
2. Luca Sabbi The reasonable time of tax proceedings in the Italian legal system *Intertax*, №. 6-7 (2018): 587.
3. König v. Germany. Application no. 6232/73, ECHR. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57512>.
4. Garcia Ruiz v. Spain. Application no. 30544/96, ECHR. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58907>
5. Delcourt v. Belgium. Application no. 2689/65, ECHR. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57467>.
6. Miragall Escolano v. Spain. Application nos. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 and 41509/98, ECHR. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58451>.
7. Kreuz v. Poland. Application no. 28249/95. ECHR. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59519>
8. Pullar v. United Kingdom. Application no. 22399/93, ECHR. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57995>.